

تاریخ دریافت مقاله: ۹۶/۰۶/۲۹

تاریخ پذیرش مقاله: ۹۷/۰۱/۲۹

دست آوردهای روان‌شناختی
دانشگاه شهید چمران اهواز، بهار و تابستان ۱۳۹۷
دوره‌ی چهارم، سال ۲۵، شماره‌ی ۱
صص: ۱۲۸-۱۱۳

هیجان و نگرش‌های تنظیم هیجان به‌عنوان میانجی بین تیپ‌های صبحگاهی - شامگاهی و صفات تاریک شخصیتی: مطالعه‌ای روی نمونه بهنجار

سهراب امیری*

امیر قاسمی نواب**

چکیده

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش میانجی‌گری باورهای هیجانی در رابطه بین تیپ‌های صبحگاهی-شبانه‌گاهی و صفات تاریک شخصیتی صورت گرفت. به این منظور ۴۳۹ نفر از دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند و به مقیاس سه‌گانه تاریک کوتاه، پرسشنامه تیپ صبحگاهی/شامگاهی و مقیاس نگرش‌های هیجانی و تنظیم هیجان پاسخ دادند. نتایج تحلیل داده‌ها نشان داد که تفاوت در صفت خودشیفتگی تا حدودی توسط تنظیم هیجان و ارزش باور ($p < 0/05$) و همچنین تفاوت در صفت ضداجتماعی توسط ابرازگری منفی تعدیل می‌گردد ($p < 0/05$) که نشان می‌دهد باور ارزشمندی تنظیم هیجان تا حدی رابطه بین صبحگاهی-شبانه‌گاهی و صفات تاریک را تعدیل می‌کند. بنابراین به طور خاص، افراد با تیپ صبحگاهی بالا، سطوح بالاتری از باورهای مثبت هیجانی (ارزش تنظیمی)، و صفات تاریک پایین‌تری را گزارش می‌دهند.

کلید واژگان: باورهای هیجانی، صفات تاریک، صبحگاهی، شامگاهی

---

amirysohrab@yahoo.com

* دکتری روان‌شناسی، دانشگاه ارومیه، ارومیه، ایران. (نویسنده مسئول)

** کارشناسی ارشد روان‌شناسی، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

مقدمه

مدیریت تطبیقی هیجان‌ها برای سلامت روان بسیار ضروری است (Aldao, Nolen-
 (Eisenberg, Fabes, Guthrie, & Reiser, 2000; Hoeksema, & Schweizer, 2010). تنظیم
 هیجان حاوی فرآیندهای نظارت، ارزیابی، و اصلاح پاسخ‌های هیجانی در رسیدن به اهداف
 است (Thompson, 1994). تفاوت‌های فردی بسیاری در توانایی‌های هیجانی، از جمله
 شناسایی و درک هیجان‌ها خود و دیگران، علل و نتایج هیجان‌های مختلف و راهبردهای مورد
 استفاده برای تنظیم هیجان‌ها وجود دارد (Denham, 1998; Cummings, 1987). این تفاوت‌ها
 در فرآیندهای هیجانی و مدیریت هیجان‌ها پیامدهای گسترده‌ای در بسیاری از عملکردهای
 روانی دارند (Denham, 1986; Eisenberg, et al., 2000). راهبردهای تنظیم هیجان‌ها دلالت
 بر سلامت روان دارند (Gross, & Muñoz, 1995). شواهد نشان می‌دهند که تنظیم هیجان با
 انواع مختلف آسیب‌شناسی روانی در ارتباط است. به عنوان مثال، افراد مبتلا به اختلالات
 اضطرابی مشکلات هیجانی حادتر و در مقایسه با افراد سالم مشکلات بیشتری در استفاده از
 راهبردهای تنظیم هیجان مؤثر دارند (Suveg & Zeman, 2004). نتایج پژوهش‌ها نشان داده‌اند
 که بد تنظیمی هیجان پیش‌بینی کننده مهمی از آسیب‌شناسی روانی در گروه‌های مختلف سنی
 است (Baron & Kenny, 1986). بر این اساس، بسیاری از مطالعات نشان داده‌اند که بد
 تنظیمی هیجان با مشکلات روانی همچون اختلالات خوردن (Moulton, Newman, Power,)
 (Swanson, & Day, 2015)، افسردگی (Barnow, Aldinger, Ulrich, & Stopsack, 2013)،
 اضطراب (Goldsmith, Chesney, Heath, & Barlow, 2013)، ابعاد شخصیتی (Amiri &
 Mikaeli manee, 2016)، و PTSD (Bardeen, Kumpula, & Orcutt, 2013) مرتبط است.
 این یافته‌ها، نشان می‌دهند که بد تنظیمی هیجان آسیب‌شناسی روانی را تحت تأثیر قرار می‌دهد
 (Aldao, et al., 2010). از جمله صفات آسیب‌شناسی که توجه بسیاری را در سال‌های اخیر
 جذب کرده است، صفات سه‌گانه تاریک شخصیت است.

شخصیت با مولفه‌های مختلفی در ارتباط است (Atashafrouz & Araban, 2017; Aftab,)
 (Taghilo & Migoni, 2017). صفات سه‌گانه تاریک به خودشیفتگی، ماکیاولیسم^۱ و ضداجتماعی
 که مستقل، اما مرتبط به یکدیگر هستند اشاره دارد (Paulhus & Williams, 2002). خودشیفتگی

به احساسات اغراق‌آمیزی از خود، احساس اغراق گونه‌ای از اهمیت، شایستگی، تسلط و برتری خود اشاره دارد (Twenge & Campbell, 2003). ضداجتماعی^۱ شامل تکانشگری، هیجان‌طلبی، عدم اضطراب و همدلی است (Paulhus & Williams, 2002) در نهایت، ماکیاولیسم به بهره‌برداری از دیگران از طریق اتخاذ سبک ناسازگارانه بین فردی و همچنین رفتار تسلط‌گرایانه و فقدان صمیمیت اشاره دارد (Jakobwitz & Egan, 2006). نقص در تجربه هیجان‌ات به عنوان عامل اصلی و مشترک در میان صفات تاریک در نظر گرفته شده است (Jonason & Krause, 2013) تحقیقات صورت گرفته در رابطه بین اختلالات روانی و تجربه هیجانی، از مدل‌های ناهمگن بهره برده‌اند. بر این اساس ضداجتماعی شامل دو زیر گروه: ضداجتماعی اولیه (شامل خودخواهی، ظلم و ستم، عدم صمیمیت بین فردی، جذابیت و خشونت) و ضداجتماعی ثانویه (شامل رفتار ضداجتماعی و سبک زندگی) است (Levenson, Kiehl, & Fitzpatrick, 1995). ضداجتماعی اولیه همبستگی منفی با هیجان‌ات دارد و افراد با نمره بالا در اختلال ضداجتماعی تمایل به توجه به هیجان‌ات خود در یک مسیر نزولی دارند (Malterer, Glass, & Newman, 2008). محققان این یافته‌ها را به عنوان شواهدی که نشان می‌دهد اختلالات روانی ممکن است یک پایه و اساس کمبود تجربه هیجان که باعث ایجاد عدم حساسیت نسبت به محرک‌های هیجانی می‌شود در نظر می‌گیرند (Patrick & Lang, 1999). محدودیت‌هایی در بررسی ارتباط بین صفات تاریک و کمبود تجارب هیجانی وجود دارد. اولاً، بسیاری از تحقیقات به طور عمده تنها یکی از صفات سه‌گانه تاریک تمرکز کرده‌اند (Brook & Kosson, 2013) و همدلی تنها صفت هیجانی است که مورد توجه قرار گرفته است (Shamay-Tsoory, Aharon-Peretz, & Perry, 2009). آنچه کاملاً واضح است این است که، صفات سه‌گانه تاریک با سطوح پایین همدلی و تجربه هیجانی منفی همبستگی دارد و به ویژه، نمرات بالا در اختلالات روانی علت تجربه کردن هیجان‌ات منفی است (Wai & Tiliopoulos, 2012)، حساسیت اضطرابی، عدم تحمل بی‌ثباتی، تنظیم هیجان (Sabouri, Gerber, Sadeghi Bahmani, Lemola, Clough, & Kalak, 2016)، و مشکل در پردازش تجربیات هیجانی ممکن است نقش اساسی در شکل‌گیری صفات تاریک بازی کند؛ به ویژه گرایش‌های پسیکوپات. با این حال، نقش نقایص تجربه‌های هیجانی، به طور ویژه

شناسایی و تشخیص هیجانان در ارتباط با صفات تاریک، چندان مورد توجه قرار نگرفته است (Ali, Amorim, & Chamorro-Premuzic, 2009). از دیدگاه‌های نظری گوناگون، محققان پیش-بینی می‌کنند که صفات سه‌گانه تاریک باید دارای نقایص هیجانی باشند. با این حال، به طور غالب روان‌شناسان تکاملی این نتیجه‌گیری را نمی‌کنند که صفات سه‌گانه تاریک ضرورتاً آسیب‌شناختی هستند و نیازمند درمان. در عوض دیدگاه تکاملی بیان می‌کند که تفاوت‌های فردی بازنمایی کننده سیستم‌های منسجم و هماهنگی است که تعقیب اهداف انطباقی را تسهیل می‌سازد (Buss, 2009; Jonason, Webster, Schmitt, Li, & Crysel, 2012). به نظر می‌رسد که روابط بین صفات سه‌گانه تاریک و نقایص هیجانی، نشان دهنده همین باشد. بدین معنا که داشتن سطوح پایین همدلی، توانایی یا انگیزه اندک برای ارتباط دادن هیجان‌های خود با دیگران و پرداختن به هیجان‌ها، تسهیل کننده راهبردهای اجتماعی خصومت‌آمیزی باشد که در قالب صفات سه‌گانه تاریک گنجانده شده‌اند.

سازه زیستی شخصیت که به نظر می‌رسد در تبیین تفاوت‌های فرد در گرایش‌های تاریک شخصیتی نقش داشته باشد، تیپ صبحگاهی-شامگاهی است. صفت صبحگاهی-شبانه‌گاهی، به عنوان بعد زیستی شخصیت، که تا حد زیادی نتیجه وراثت است شناخته شده است (Adan, Archer, Hidalgo, Di Milia, Natale, & Randler, 2012). علاوه بر تفاوت‌های فیزیولوژیکی بین تیپ صبحگاهی-شبانه‌گاهی (به عنوان مثال، الگوهای ترشح کورتیزول و ملاتونین)، برخی از تفاوت‌های روانی نیز بین این دو تیپ گزارش شده است. به عنوان مثال، تیپ‌های شامگاهی نمرات بالاتری در برونگرایی (به عنوان مثال، Díaz-Morales, 2007; Matthews, 1988) و جست‌وجوی تازگی^۱ (Caci, Robert, & Boyer, 2004; Killgore, 2007; Maestripieri, 2014) نشان داده‌اند.

تفاوت‌های فردی بسیاری در توانایی‌های هیجانی، از جمله بازشناسی و درک هیجان‌های خود و دیگران، علل و نتایج هیجان‌های مختلف و راهبردهای مورد استفاده برای تنظیم هیجان‌ها وجود دارد (Denham, 1998; Cummings, 1987). از این رو، مطالعه حاضر روابط بین تیپ‌های صبحگاهی-شامگاهی، هیجان و نگرش‌های تنظیم هیجان و صفات تاریک را مورد بررسی قرار داده است. فرض بر این است که یک ارتباط مثبتی بین هیجان منفی و

1- novelty-seeking

باورهای تنظیم هیجان و صفات تاریک، و یک رابطه مثبت بین صبحگاهی با باورهای هیجانی مثبت وجود دارد. اگر چه پژوهشی تا به امروز رابطه بین صبحگاهی-شبانه‌گاهی و صفات تاریک را مورد بررسی قرار نداده است، فرض بر این است که صبحگاهی می‌تواند به طور مثبتی با صفات تاریک در ارتباط باشد. در نهایت، انتظار می‌رود که هیجان و باورهای تنظیم هیجان می‌تواند به عنوان یک میانجی نسبی بین صبحگاهی-شبانه‌گاهی و صفات تاریک عمل کند.

روش

شرکت‌کنندگان مطالعه ۴۳۹ نفر از دانشجویان بودند که با روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای از میان دانشجویان دانشگاه بوعلی سینا انتخاب شدند. معیارهای ورود به مطالعه داشتن ۱۸ سال یا بیشتر، و همه شرکت‌کنندگان از نظر وضعیت پزشکی بر مبنای خودگزارش دهی دارای سلامتی بودند. شرکت‌کنندگان با یک اختلال روانی، مشکلات با مصرف مواد، خودکشی حاد، مهارت‌های زبانی ناکافی، و یا اختلال شدید شناختی خارج شدند. شرکت‌کنندگان مجموعه‌ای از پرسشنامه‌ها را با رضایت آگاهانه تکمیل نمودند. از مجموع شرکت‌کنندگان، ۴۰۴ دانشجوی مقطع کارشناسی (۹۲٪) و ۳۵ نفر کارشناسی ارشد و بالاتر (۸٪) بودند، ۱۳۹ نفر مرد (۳۱،۷٪) و ۳۰۰ نفر زن بودند (۶۸،۳٪). به ترتیب، میانگین و انحراف معیار سن شرکت‌کنندگان ۱۹،۸۵ و ۱،۷۸ در مردان، ۱۹،۸۱ و ۱،۸۱ در زنان بود.

ابزارهای پژوهش

۱- مقیاس سه‌گانه تاریک کوتاه^۱ (SD3): مقیاس صفات سه‌گانه تاریک توسط Jones & Paulhus در سال ۲۰۱۴ ساخته شد که شامل ۲۷ ماده و سه زیرمقیاس است. هر یک از سه زیرمقیاس این پرسشنامه نیز شامل ۹ ماده است که به منظور ارزیابی سه صفت شخصیتی ماکیاولیسم، خودشیفته و پسیکوپات به کار می‌روند. ماده‌های این مقیاس بر اساس میزان موافقت یا مخالفت شرکت‌کننده با سؤال‌های مقیاس از طریق طیف لیکرت پنج درجه‌ای ۱ (کاملاً مخالفم) تا ۵ (کاملاً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. لازم به ذکر است که تهیه‌کنندگان مقیاس نمره برش جهت صفات سه‌گانه تاریک مشخص ساخته‌اند و به این منظور باید از نمرات استاندارد شده بهره گرفت. در پژوهش Jones & Paulhus (2014) دامنه ضرایب آلفای

^۱ - Short Dark Triad Scale

۰/۶۸ تا ۰/۷۴ و همچنین همبستگی درونی ۰/۲۲ تا ۰/۴۰ برای زیر مقیاس های این مقیاس به دست آمده است. پژوهشگران این مقیاس را بر روی چندین نمونه جمعیتی وسیع (N=۷۶۸) اجرا کردند. اعتبارسنجی همتا نیز بر روی ۶۵ دانشجو صورت پذیرفت. زیرمقیاس ها ضرایب آلفای کرونباخ بین ۰/۷۰ تا ۰/۸۰ در نمونه اعتبارسنجی متقابل نشان دادند. ضرایب باز آزمایشی در بازه زمانی دو هفته ۰/۷۷ تا ۰/۸۴ گزارش شده است (Paulhus & Jones, 2011). بررسی ویژگی های روانسنجی مقیاس سه گانه تاریک در جامعه ایران بیانگر ویژگی های مطلوب این بود، ضرایب آلفای کرونباخ زیرمقیاس های پسیکوپات، ماکیاولیسیم و خودشیفتگی به ترتیب برابر با ۰/۶۹، ۰/۷۱ و ۰/۸۲ به دست آمده است. همچنین ضرایب باز آزمایشی برابر با ۰/۷۹، ۰/۶۶ و ۰/۷۳ گزارش گردیده است که نشان دهنده ثبات مطلوب این مقیاس است (Amiri & Yaghobi, 2016).

۲- پرسشنامه تیپ صبحگاهی/شامگاهی (M/E)!: پرسشنامه تیپ صبحگاهی/شامگاهی یک ابزار خود گزارشی است و برای اندازه گیری تیپ های صبحگاهی و شامگاهی به کار می رود (Horn & Ostenberg, 1976). این پرسشنامه شامل ۱۹ گویه است که مربوط به زمان خوابیدن و بیدار شدن، زمان های ترجیحی برای عملکردهای فیزیکی و ذهنی و هشیاری بعد از بیداری است. چهار پاسخ ممکن برای سؤال ها وجود دارد. به این صورت که سؤالات ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۱۳، ۱۴، ۱۵، ۱۶ بین ۱ تا ۴ نمره گذاری می شوند. سؤالات ۱، ۲، ۱۰، ۱۷، ۱۸ بین ۱ تا ۵، سؤالات ۱۱ و ۱۹ بین ۰ تا ۶ و برای سؤال ۱۲، ۰ تا ۵ نمره دهی می شوند. مطابق این پرسشنامه افراد بر اساس نمرات اکتسابی در تیپ کاملاً صبحگاهی (نمره ۷۰-۸۹)، مایل به صبحگاهی (۵۹-۶۹)، تیپ بین بینی (۴۲-۵۸)، تیپ مایل به شامگاهی (۴۱-۳۱) و تیپ کاملاً شامگاهی (۳۰-۱۶) قرار می گیرند. همسانی درونی این پرسشنامه در پژوهش ها برابر با ۰/۸۴ و ۰/۸۵ گزارش شده است (Randler, 2007, 2008). هم چنین پژوهش دیگری، نتایج تحلیل عاملی روایی سازه پرسشنامه صبحگاهی/شامگاهی را مورد تأیید قرار داد و ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۷۹ به دست آمد که حاکی از پایایی مطلوب مقیاس است (Rahafar, Sadeghi Jojeili, Sadeghpour, & Mirzaie, 2013).

۳- مقیاس نگرش های هیجانی و تنظیم هیجان^۲: این مقیاس باورها هیجانی درباره اینکه

1- Morningness and Eveningness Types Questionnaire

2- Emotion and Regulation Beliefs Scale

هیجان‌ها می‌توانند موجب از دست دادن کنترل شوند، باورها درباره ارزشمندی تنظیم هیجان و اینکه هیجان می‌تواند رفتار را محدود نمایند را مورد سنجش قرار می‌دهد. یافته‌ها نشان دهنده این است که مقیاس نگرش‌های هیجانی و تنظیم هیجانی، همسانی درونی مطلوبی دارند، و به طور مفهومی از مقیاس‌های باورهای افراد درباره مدیریت هیجان‌ها و ابعاد هوش هیجانی متمایز هستند. این مقیاس در مجموع شامل ۲۱ ماده و سه خرده مقیاس از دست دادن کنترل، باورهای ارزشمندی تنظیم هیجان و محدود کننده بودن هیجان است که به ترتیب ضریب آلفای کرونباخ سه خرده مقیاس ۰/۷۰، ۰/۷۸ و ۰/۷۹ به دست آمده است و نشان دهنده ویژگی‌های روان‌سنجی مطلوب آن است (Veilleux, Salomaa, Shaver, Zielinski, & Pollert, 2015).

نتایج

شاخص‌های توصیفی و همبستگی پیرسون بین متغیرها در جدول شماره ۱ ارائه شده است.

جدول ۱.

میانگین، انحراف استاندارد و همبستگی بین متغیرها

متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷
صبحگاهی-شامگاهی	۱						
محدودیت هیجانی	۰/۰۱	۱					
ارزشمندی تنظیم	۰/۱۴**	۰/۰۱	۱				
از دست دادن کنترل	۰/۰۲	۰/۱۰*	-۰/۱۰*	۱			
ماکیاولیسم	۰/۰۳	۰/۱۴**	۰/۰۸	۰/۳۱**	۱		
خودشیفته	۰/۱۴**	۰/۱۵**	-۰/۱۰*	۰/۴۰**	۰/۴۴**	۱	
پسیکوپات	۰/۱۹**	۰/۱۸**	۰/۱۱*	۰/۱۹**	۰/۴۸**	۰/۴۴**	۱
میانگین	۴۹/۸۷	۳۰/۸۴	۲۴/۷۶	۱۷/۹۴	۳۱/۴۰	۳۰/۱۳	۲۶/۶۶
انحراف استاندارد	۷/۱۲	۵/۴۹	۴/۰۰	۵/۱۴	۳/۹۴	۴/۱۵	۳/۹۳
کمینه	۳۴	۲۴	۱۴	۱۲	۲۰	۲۱	۲۰
بیشینه	۶۴	۵۷	۳۳	۴۵	۴۰	۴۱	۳۵
چولگی	-۰/۲۵	۰/۷۷	۰/۰۶	۰/۹۵	-۰/۲۷	۰/۳۰	۰/۴۱
کشیدگی	-۰/۲۲	۰/۶۱	۰/۰۲	۰/۳۸	۰/۳۲	۰/۴۸	-۰/۴۰

** p<۰/۰۵ * p<۰/۰۱

دامنه چولگی و کشیدگی تمام متغیرها در دامنه طبیعی قرار دارد (۱- تا ۱؛ George, & Mallery, 2003). روابط همبستگی نشان می‌دهد که باور ارزشمندی تنظیم هیجان به عنوان یک نگرش

مثبت به طور مثبتی به گرایش صبحگاهی مرتبط است. صبحگاهی بودن به گرایش های خودشیفتگی و پسیکوپاتی مرتبط است. ابعاد منفی نگرش های هیجانی شامل محدودیت هیجانی و از دست دادن کنترل به طور مثبت با صفات تاریک سه گانه همبسته بودند؛ اما ارزشمندی تنظیم هیجان به عنوان یک نگرش مثبت همبستگی منفی با ماکیاولیسم و خودشیفته و همبستگی مثبت با گرایش های پسیکوپات داشت.

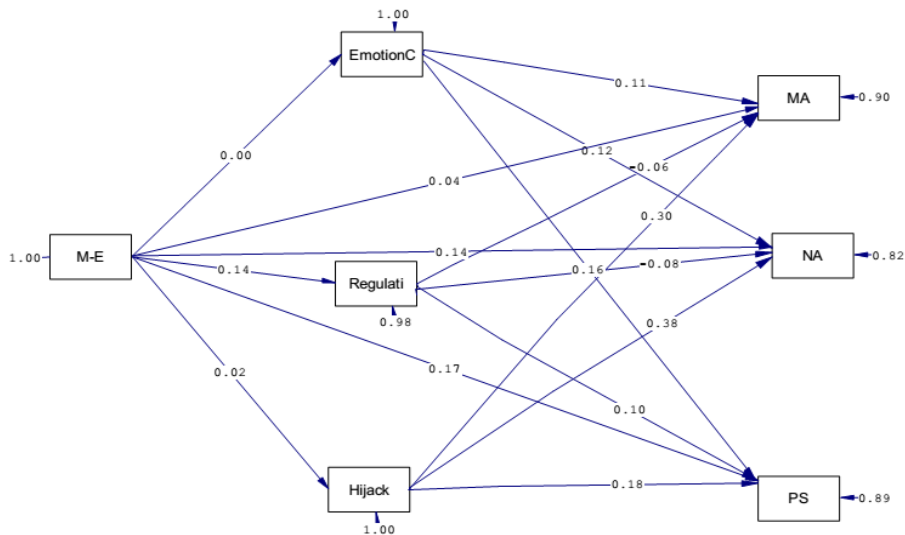
جدول ۲.

اثرات مستقیم صبحگاهی-شامگاهی، نگرش های هیجانی بر صفات تاریک

رابطه	ضریب مسیر	شاخص T	خطای استاندارد	سطح معناداری
صبحگاهی-شامگاهی بر محدودیت هیجانی	۰/۰۰۱	۰/۰۴	۰/۰۳	>۰/۰۵
صبحگاهی-شامگاهی بر ارزش تنظیم هیجانی	۰/۱۴	۳/۰۴	۰/۰۲	<۰/۰۵
صبحگاهی-شامگاهی بر از دست دادن کنترل	۰/۰۲	۰/۴۴	۰/۰۳	>۰/۰۵
صبحگاهی-شامگاهی بر ماکیاولیسم	۰/۰۴	۰/۷۸	۰/۰۲	>۰/۰۵
صبحگاهی-شامگاهی بر خودشیفته	۰/۱۴	۳/۱۸	۰/۰۲	<۰/۰۵
صبحگاهی-شامگاهی بر پسیکوپات	۰/۱۷	۳/۷۰	۰/۰۲	<۰/۰۵
محدودیت هیجانی بر ماکیاولیسم	۰/۱۱	۲/۳۷	۰/۰۳	<۰/۰۵
محدودیت هیجانی بر خودشیفته	۰/۱۲	۲/۶۸	۰/۰۳	<۰/۰۵
محدودیت هیجانی بر پسیکوپات	۰/۱۶	۳/۵۷	۰/۰۳	<۰/۰۵
ارزش تنظیم هیجانی بر ماکیاولیسم	-۰/۰۶	-۱/۳۵	۰/۰۴	>۰/۰۵
ارزش تنظیم هیجانی بر خودشیفته	-۰/۰۸	-۱/۸۴	۰/۰۴	>۰/۰۵
ارزش تنظیم هیجانی بر پسیکوپات	۰/۱۰	۲/۲۷	۰/۰۴	<۰/۰۵
از دست دادن کنترل بر ماکیاولیسم	۰/۳۰	۶/۵۴	۰/۰۳	<۰/۰۵
از دست دادن کنترل بر خودشیفته	۰/۳۸	۸/۸۴	۰/۰۳	<۰/۰۵
از دست دادن کنترل بر پسیکوپات	۰/۱۸	۴/۰۳	۰/۰۳	<۰/۰۵

به منظور بررسی نقش متغیر میانجی از آزمون Z سوبل استفاده گردید. این فرضیه که آیا نگرش های هیجانی رابطه بین تیپ صبحگاهی-شامگاهی و صفات تاریک را تعدیل می کنند مورد آزمون قرار گرفت. به منظور تعیین میزانی که نگرش های هیجانی دارای نقش میانجی هستند، تحلیل میانجی صورت گرفت که نتایج آن در جدول ۳ درج شده است. تفاوت در صفت خودشیفته تا حدی توسط متغیر ارزشمندی تنظیم هیجان تعدیل می گردد ($z=2/01, p<0/05$). تفاوت در صفت پسیکوپاتی تا حدی به واسطه ارزشمندی تنظیم هیجان

$$X^2(20.66)/DF(6) = 3.44, CFI = .98, NFI = .6, SRMR = .05, RMSEA = .06.$$

شکل ۱. مدل تحلیل مسیر رابطه بین صبحگاهی-شامگاهی و صفات تاریک بر اساس نقش میانجی نگرش‌های هیجانی

تعدیل می‌گردد ($p < 0.05$, $z = 2.34$). در سایر موارد ابعاد نگرش‌های هیجانی نقش میانجی بین صبحگاهی-شامگاهی و صفات تاریک نداشتند.

جدول ۳.

اثرات غیرمستقیم نگرش‌های هیجانی بر رابطه بین صبحگاهی-شامگاهی و صفات تاریک

رابطه	آزمون Z	خطای استاندارد	سطح معناداری
صبحگاهی-شامگاهی بر ماکیاولیسم با میانجیگری محدودیت هیجانی	۰/۰۳	۰/۰۰۲	۰/۹۶۹
صبحگاهی-شامگاهی بر خودشیفته با میانجیگری محدودیت هیجانی	۰/۰۳	۰/۰۰۳	۰/۹۶۹
صبحگاهی-شامگاهی بر پسیکوپات با میانجیگری محدودیت هیجانی	۰/۰۳	۰/۰۰۴	۰/۹۶۹
صبحگاهی-شامگاهی بر ماکیاولیسم با میانجیگری ارزشمندی تنظیم هیجان	۱/۸۶	۰/۰۰۳	۰/۰۶۲
صبحگاهی-شامگاهی بر خودشیفته با میانجیگری ارزشمندی تنظیم هیجان	۲/۰۱	۰/۰۰۳	۰/۰۴۳
صبحگاهی-شامگاهی بر پسیکوپات با میانجیگری ارزشمندی تنظیم هیجان	۲/۳۴	۰/۰۰۴	۰/۰۱۹
صبحگاهی-شامگاهی بر ماکیاولیسم با میانجیگری از دست دادن کنترل	۰/۴۲	۰/۰۰۲	۰/۶۷۳
صبحگاهی-شامگاهی بر خودشیفته با میانجیگری از دست دادن کنترل	۰/۴۲	۰/۰۰۳	۰/۶۷۲
صبحگاهی-شامگاهی بر پسیکوپات با میانجیگری از دست دادن کنترل	۰/۴۲	۰/۰۰۴	۰/۶۷۰

بحث

شواهد تحقیقات نشان می‌دهد که نقص در هیجان و تنظیم آن با طیف گسترده‌ای از نتایج آسیب‌شناسی روانی در ارتباط است (Aldao, et al, 2010; Bohnert, Crnic, & Lim, 2003). افکار، هیجان‌ات، نگرش‌ها و رفتارها می‌تواند مثبت، منفی و یا خنثی باشد. برای برخی افراد، این نوع از افکار و نگرش‌ها ممکن است به پریشانی منجر شود. رابطه بین تنظیم هیجان و آسیب روانی دارای پیامدهای مهمی در سطح نظری و عملی تنظیم هیجان (Campos, Frankel, & Camras, 2004; Cole, Martin, & Dennis, 2004) و پیشگیری و درمان آسیب‌های روانی است. از طرف دیگر صفات سه‌گانه تاریک توجه پژوهشی بسیاری در سال‌های اخیر جلب کرده و مطالعات نشان داده است که این صفات برای فرد و جامعه مضر بوده و با تمایلات ضد اجتماعی، پرخاشگری، توافق ناپذیری، مصرف الکل، سیگار و مواد مرتبط هستند (Kowalski, 2001; Lee, & Ashton, 2005). بر این اساس، هدف از مطالعه حاضر بررسی این بود که آیا هیجان و نگرش‌های تنظیم هیجان می‌تواند به تبیین رابطه بین صبحگاهی-شامگاهی و صفات تاریک کمک کند. باورهای هیجان منفی (محدودیت هیجانی و از دست دادن کنترل) با صفات تاریک ارتباط داشت. علاوه بر این، نتایج حاصل از مطالعه نشان داد که رابطه بین صبحگاهی-شبانگاهی و صفات تاریک تا حدی از طریق هیجان و باورهای تنظیم هیجان تعدیل می‌گردد. ممکن است افرادی که باورهای هیجانی منفی بالاتری را تجربه می‌کنند قادر به شکل دادن مهارت‌های هیجانی انطباقی نبوده‌اند که به طور بالقوه می‌تواند منجر به افزایش آسیب‌پذیری در آسیب‌شناسی روانی شود. درمان‌های مختلفی، همچون مهارت‌آموزی در عواطف و قرار گرفتن در معرض تنظیم بین فردی (Cloitre, Koenen, Cohen, & Han, 2002)، که آموزش تنظیم هیجان را در برنامه‌های درمانی یکپارچه می‌کنند وجود دارد. نتایج مطالعه حاضر به ادبیات در حال رشد پژوهش‌ها افزوده می‌شود که نشان می‌دهد آموزش تنظیم هیجان می‌تواند علاوه بر درمان‌های موجود برای درمان اختلالات روانی نیز نویدبخش باشد.

روابط بین ابعاد هیجانی با صفات تاریک در قالب نظریه هوش هیجانی آشکار می‌گردد و این همبستگی همسو با یافته‌های مطالعات قبلی که روابط منفی بین مولفه‌های هیجانی از جمله هوش هیجانی

و ماکیاولیسم را بیان کرده‌اند (Ali, et al., 2009؛ Austin, Farrelly, Black, & Moore, 2007). افراد با نمرات بالا در مقیاس ماکیاولیسم و پسیکوپاتی، گرایش بیشتری به سمت نشان دادن نقص در ابراز و درک اطلاعات هیجانی دارند. تحقیقات ژنتیک رفتاری پیرامون این روابط نشان داده است که تقریباً تمام همبستگی‌های معنی‌دار در این موارد، قابل اسناد به عامل ژنتیکی مشترک و عامل‌های محیطی غیر مشترک هستند. بدین معنا که این نتایج نشان دهنده همپوشی قابل توجه در ژن‌های مرتبط با توانایی‌های هیجانی و صفات سه‌گانه تاریک است، همان‌طور که در ارتباط با سایر متغیرهای شخصیتی نشان دادند (Johnson, Vernon, & Feiler, 2008)، روابط ابعاد هیجانی و صفات تاریک شخصیت اغلب به عوامل ژنتیکی مرتبط و عامل‌های محیطی غیر مشترک نسبت داده شده است. این بیان می‌کند ژن‌هایی که در تفاوت‌های فردی در صفات سه‌گانه تاریک نقش دارند در تفاوت‌های فردی در هوش هیجانی کلی نیز سهم هستند. نتایج تحلیل‌های ژنتیک رفتاری می‌تواند به درک دلایل بنیادی روابط مشاهده شده بین صفات سه‌گانه تاریک و هوش هیجانی کمک کند. بنابراین روابط بین صفات پسیکوپات و ماکیاولیسم با ابعاد هیجانی در قالب همپوشی بین ساختارهای ژنتیکی بین این سازه‌ها تبیین پذیر به نظر می‌رسد هر چند بررسی این روابط نیازمند مطالعات فراگیرتر و با پوشش دادن گروه‌های جمعیتی وسیع است.

مطالعه حاضر اولین مطالعه‌ای است که به بررسی رابطه بین صبحگاهی-شامگاهی، هیجان و باورهای تنظیم هیجان، و علائم صفات تاریک پرداخته است. نتایج نشان داد که صبحگاهی-شبانگاهی با علائم ماکیاولیسم و پسیکوپاتی همراه بود. نتایج نشان داد که باورهای هیجانی منفی (از دست دادن کنترل و محدودیت هیجانی) با ماکیاولیسم، خودشیفتگی و علائم پسیکوپاتی همراه بود. این نتایج با تحقیقات نقایص هیجانی سازگار است و ممکن است تأثیر ژرفی بر مفهوم صفات تاریک داشته باشد. این یافته‌ها دانشی را به هیجان و باورهای تنظیم هیجان می‌افزاید و اهمیت باورهای هیجانی و بد تنظیمی هیجان را در آسیب‌شناسی روانی نشان می‌دهد. محدودیت‌های متعددی از مطالعه حاضر شایان ذکر است. اول، گزارش شرکت‌کنندگان به صورت گذشته‌نگر به دست آمد. بنابراین، سوگیری در خودگزارش دهی می‌تواند بر گزارش برخی از شرکت‌کنندگان تأثیر بگذارد. علاوه بر این، معلوم نیست که آیا نمونه‌ای پژوهش حاضر با سطح قابل تشخیصی از علائم صفات تاریک داشته‌اند یا خیر. همچنین، نتایج نشان داد که باورهای هیجانی منفی تا حدی میانجی ارتباط میان صبحگاهی-شامگاهی با صفات

تاریک است. مطالعات آینده که با هدف ارزیابی متغیرهای تعدیل کننده‌ای که رابطه بین صبحگاهی-شامگاهی و صفات تاریک صورت می‌گیرند می‌تواند به صورت آینده‌نگر بوده و اختلالات شناخته شده‌ای که با صفات تاریک همراه هستند را مورد ارزیابی قرار دهند.

References

- Adan, A., Archer, S. N., Hidalgo, M. P., Di Milia, L., Natale, V., & Randler, C. (2012). Circadian typology: A comprehensive review, *Chronobiology International*, 29, 1153-1175.
- Aftab, R., Taghilo, S., & Migoni, M. (2017). The structural model of relationship between borderline personality traits, interpersonal difficulties and Internet addiction. *Achievements (Journal of Education & Psychology)*, 23 (2), 113-136. [Persian].
- Aldao, A., Nolen-Hoeksema, S., & Schweizer, S. (2010). Emotion-regulation strategies across psychopathology: A meta-analytic review. *Clinical Psychology Mechanisms*, 30 (2), 217-37.
- Ali, F., Amorim, I. S., & Chamorro-Premuzic, T. (2009). Empathy deficits and trait emotional intelligence in psychopathy and Machiavellianism. *Personality and Individual Differences*, 47, 758-762.
- Amiri, S., & Mikaeli Manee, F. (2016). Evaluation of state-trait anxiety and Difficulties in Emotion Regulation: Based on personality dimensions of sensitivity to punishment and sensitivity to reward. *Journal of Psychological Achievements (Journal of Education & Psychology)*, 4, 1 (15); 115 - 136. [Persian].

- Amiri, S., & Yaghoobi, A. (2016). Evaluation of the psychometric properties scale of Dark Triad of personality. *Research in Clinical Psychology and Counseling's*, 6, 1. [Persian].
- Atashafrouz, A., & Araban, A. (2017). The Causal Relationship between Personality Traits and Academic Performance with Mediating Role of Study Strategies in Students. *Psychological Achievements (Journal of Education & Psychology)*, 24 (1), 78-98. [Persian].
- Austin, E. J., Farrelly, D., Black, C., & Moore, H. (2007). Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side? *Personality and Individual Differences*, 43, 179-189.
- Bardeen, J. R., Kumpula, M. J., & Orcutt, H. K. (2013). Emotion regulation difficulties as a prospective predictor of posttraumatic stress symptoms following a mass shooting. *Journal of Anxiety Disorders*, 27, 188-196. <http://dx.doi.org/10.1016/j.janxdis.2013.01.003>.
- Barnow, S., Aldinger, M., Ulrich, I., & Stopsack, M. (2013). Emotionsregulation bei Depression: Ein multimethodaler Überblick. *Psychologische Rundschau*, 64, 235-243.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173.
- Bohnert, A. M., Crnic, K. A., & Lim, K. G. (2003). Emotional competence and aggressive behavior in school-age children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 31, 79-91.
- Brook, M., & Kosson, D. S. (2013). Impaired cognitive empathy in criminal psychopathy: Evidence from a laboratory measure of empathic accuracy. *Journal of Abnormal Psychology*, 122, 156-166.
- Buss, D. M. (2009). How can evolutionary psychology explain personality and individual differences? Perspectives in Psychological Science, 4, 359-366.
- Adan, A., Archer, S.N., Hidalgo, M.P., Di Milia, L., Natale, V., Randler, C. Circadian typology: A comprehensive review. *Chronobiology International*, 29 (9), 1153-1175.
- Caci, H., Robert, P., & Boyer, P. (2004). Novelty seekers and impulsive subjects are low in morningness. *European Psychiatry*, 19, 79-84.
- Campos, J. J., Frankel, C. B., & Camras, L. A. (2004). On the nature of emotion regulation. *Child Development*, 75, 377e394.
- Cloitre, M., Koenen, K. C., Cohen, L. R., & Han, H. (2002). Skills training in affective and interpersonal regulation followed by exposure: A phase-based treatment for PTSD related to childhood abuse. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 70, 1067-1074.
- Cole, P. M., Martin, S. E., & Dennis, T. A. (2004). Emotion regulation as a scientific construct: Methodological challenges and directions for child development research. *Child Development*, 75, 317e333.
- Cummings, E. M. (1987). Coping with background anger in early childhood. *Child Development*, 58, 976e984.

- Denham, S. A. (1986). Social cognition, prosocial behavior, and emotion in preschoolers: contextual validation. *Child Development, 57*, 194e201.
- Denham, S. A. (1998). Emotional development in young children. New York: Guilford Press.
- Díaz-Morales, J. F. (2007). Morning and evening-types: Exploring their personality styles. *Personality and Individual Differences, 43*, 769–778.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Guthrie, I. K., & Reiser, M. (2000). Dispositional emotionality and regulation: Their role in predicting quality of social functioning. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 136e157.
- George D., Mallery P. SPSS for Windows step by step: a simple guide and reference. 11. 0 update (4th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon; 2003.
- George, D., & Mallery, P. (2003). SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference. 11. 0 update (4th ed.). Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Goldsmith, R. E., Chesney, S. A., Heath, N. M., & Barlow, M. R. (2013). Emotion regulation difficulties mediate associations between betrayal trauma and symptoms of posttraumatic stress, depression, and anxiety. *Journal of Traumatic Stress, 26*, 376–384.
- Gross, J. J., & Muñoz, R. F. (1995). Emotion regulation and mental health. *Clinical Psychology: Science and Practice, 2*, 151e164.
- Horn, J. A., Ostenberg, O. A. (1976). Self-Assessment Questionnaire to determine morningness-eveningness in human circadian rhythms. *International Journal of Chronobiology, 74*, 97-110.
- Jakobwitz, S., & Egan, V. (2006). The Dark Triad and normal personality traits. *Personality and Individual Differences, 40*, 331-339.
- Johnson, A. M., Vernon, P. A., & Feiler, A. R. (2008). *Behavioral genetic studies of personality: An introduction and review of the results of 50+ years of research*. In G. J. Boyle, G. Matthews, & D. H. Saklofske (Eds.), *The Sage handbook of personality theory and assessment, Volume 1*. Los Angeles: Sage.
- Jonason, P. K., & Krause, L. (2013). The emotional deficits associated with the Dark Triad traits: Cognitive empathy, affective empathy, and alexithymia. *Personality and Individual Differences, 55*, 532-537.
- Jonason, P. K., Webster, G. D., Schmitt, D. P., Li, N. P., & Crysel, L. (2012). The antihero in popular culture: A life history theory of the Dark Triad. *Review of General Psychology, 16*, 192–199.
- Jones, D. N., & Paulhus, D. L. (2014). Introducing the Short Dark Triad (SSD3): A brief measure of dark personality trait. *Assessment, 21*, 28-41.
- Killgore, W. D. S. (2007). Effects of sleep-deprivation and morningness-eveningness traits on risk-taking. *Psychological Reports, 100*, 613–626.
- Kowalski, R. M. (Ed.). (2001). *Behaving badly: Aversive behaviors in interpersonal relationships*. Washington, DC: American Psychological Association.

- Lee, K., & Ashton, M. C. (2005). Psychopathy, Machiavellianism, and narcissism in the Five-Factor Model and the HEXACO model of personality structure. *Personality and Individual Differences, 38*, 1571-1582.
- Levenson, M. R., Kiehl, K. A., & Fitzpatrick, C. M. (1995). Assessing psychopathic attributes in a noninstitutionalised population. *Journal of Personality and Social Psychology, 68*, 151-158.
- Maestripieri, D. (2014). Night owl women are similar to men in their relationship orientation, risk-taking propensities, and cortisol levels: Implications for the adaptive significance and evolution of eveningness. *Evolutionary Psychology, 12*, 130-147.
- Malterer, M. B., Glass, S. J., & Newman, J. P. (2008). Psychopathy and trait emotional intelligence. *Personality and Individual Differences, 44*, 735-745.
- Matthews, G. (1988). Morningness-eveningness as a dimension of personality: Trait, state and psychophysiological correlates. *European Journal of Personality, 2*, 277-293.
- Moulton, S. J., Newman, E., Power, K., Swanson, V., & Day, K. (2015). Childhood trauma and eating psychopathology: A mediating role for dissociation and emotion dysregulation? *Child Abuse & Neglect, 39*, 167-174.
- Patrick, C. J., & Lang, A. R. (1999). *Psychopathic traits and intoxicated states: Affective concomitants and conceptual links*. In M. E. Dawson, A. M. Schell, & A. H. Boehmelt (Eds.), *Startle modification: Implications for neuroscience, cognitive science, and clinical science*. New York: Cambridge University Press.
- Paulhus, D. L., & Jones, D. N. (2011). *A short measure of the Dark Triad*. Presented at meeting of the Society for Personality and Social Psychology, San Antonio, Texas.
- Paulhus, D. L., & Williams, K. M. (2002). The Dark Triad of personality: Narcissism, Machiavellianism, and psychopathy. *Journal of Research in Personality, 36*, 556-563.
- Rahafar, A., Sadeghi Jojeili, M., Sadeghpour, A., & Mirzaie, S., (2013). Surveying psychometric features of Persian version of morning-evening questionnaire. *Clinical Psychology & Personality, 20* (8), 109-122. [Persian].
- Randler, C. (2007a). Gender differences in morningness-eveningness assessed by self-report questionnaires: A metaanalysis, *Personality and Individual Differences, 43*, 1667-1675.
- Randler, C. (2008). Morningness-eveningness, sleep-wake variables and big-five personality factors, *Personality and Individual Differences, 45*, 191-96.
- Sabouri, S., Gerber, M., Sadeghi Bahmani, D., Lemola, S., Clough, P.J., Kalak, N., Shamsi, M., Holsboer-Trachsler, E., Brand, S. (2016). Examining dark triad traits in relation to mental toughness and physical

activity in young adults. *Neuropsychiatric disease and treatment*, 12, 229-235.

Shamay-Tsoory, S. G., Aharon-Peretz, J., & Perry, D. (2009). Two systems for empathy: A double dissociation between emotional and cognitive empathy in inferior frontal gyrus versus ventromedial prefrontal lesions. *Brain*, 12, 617-627.

Suveg, C., & Zeman, J. (2004). Emotion regulation in children with anxiety disorders. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology*, 33, 750-759.

Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs for the Society for Research in Child Development*, 59, 25-52.

Twenge, J. M., & Campbell, K. W. (2003). "Isn't it fun to get the respect that we're going to deserve?" Narcissism, social rejection, and aggression. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 261-272.

Veilleux, J. C., Salomaa, A. C., Shaver, J. A., Zielinski, M. J., & Pollert, G. A. (2015). Multidimensional Assessment of Beliefs About Emotion: Development and Validation of the Emotion and Regulation Beliefs Scale. *Assessment*, 22 (1), 86-100.

Wai, M., & Tiliopoulos, N. (2012). The affective and cognitive empathic nature of the dark triad of personality. *Personality and Individual Differences*, 52, 794-799.

